

Pohřební zvyklosti na Asterionu

Smrt je přirozenou součástí života každé bytosti také na Asterionu. Tento článek si proto klade za úkol osvětlit, jak nakládají se svými zemřelými různé asterionské národy, jak to souvisí s jejich posmrtnými představami a jaké zvyky při pohřbu zachovávají.

Lidé ze Čtyř království a další

Není od věci začít rovnou těmi, kteří nám jsou nejbližší – s lidskými národy Asterionu a především s obyvateli Čtyř království, Plaveny a jejich kolonií. Tyto národy, ač jsou jim vlastní vzájemné rozepře, mají stejný kulturní základ, který stále určuje jejich chování, zvláště pak v duchovní sféře. Takže můžeme trochu zobecňovat a pohlížet na ně v této oblasti jako na jeden kulturní celek.

Mrtví se v těchto lidských královstvích pohřbívají do země, která je hájemstvím bohyně Mauril. Mrtvý je oblečen pouze do prostého pohřebního roucha (podobného dlouhé bílé košili), přes obličej je mu přetažena síťka (symbolický Maurilin závoj, který je prostředníkem přechodu do další roviny – Stínového světa a poté Vnějšího světa) a nakonec je uložen do obdélné jámy. Často se mrtvému na hrud' ukládá kámen, aby se duše lépe odpoutala od těla. Ve Čtyřech královstvích není příliš časté pohřbívání do rakví, toto provádějí hlavně v Umrlčím království a v Sarindaru, odkud se tato zvyklost pomalu rozšiřuje dále po Asterionu.

Po zahrabání jámy je hrob označen buď stlučeným tzv. arvedanským křížem (prostý kříž, jehož dvě stejně dlouhá, navzájem kolmá ramena představují Stínový svět a přírodní úroveň, šikmé břevno pak arvedanský národ – dnes se jeho symbolika chápe spíše jako přechod duše mezi světy), nebo kamenným náhrobkem se jménem mrtvého a rytinou arvedanského kříže (ten u lidí ctících Sedmnáctku nesmí chybět). Celý tento rituál je veden Maurilíným knězem, který ovládá všechny modlitby a další náležitosti pohřbu, kupříkladu obřad, který zabrání případnému zneužití těla pro nekromantické účely. Po smrti člověka se v kultuře Čtyř království několik dní, nejčastěji právě jeden alden, drží smutek, který se týká nebožtíkovy rodiny, a po měsíci a pak po jednom roce je tato osoba připomínána a je jí věnována rodinná modlitba.

Zajímavá situace dnes nastává na mnoha místech Čtyř království a jejich držav vlivem stále silící církve Kněží Slunce. Ti jako jediný správný způsob prosazují úplné spálení mrtvého těla. Podle jejich učení musí duše, aby byla připravena na Soud, projít očistnými Aurionovými plameny. Tento způsob se začíná poměrně rychle prosazovat především ve městech, kde je pozice Kněží Slunce obzvláště silná.

Posledních několik desetiletí se mezi bohatými objevuje snaha o napodobení nákladných arvedanských pohřbů. Arvedané si zřizovali velké, často rodinné hrobky, zabezpečené pevnou branou a zpravidla nějakými mechanickými a kouzelnými pastmi. Tyto hrobky stavěly na odív zámožnost svých majitelů a zároveň chránily bohatství darů, které si s sebou mrtví nesli na onen svět. Hrobka zahrnovala několik místností, z nichž každá měla svůj význam v zádušním obřadu. Poslední prostorou byla přímo pohřební komora, kde mrtvý spočíval na vyvýšeném katafalku uzavřen v kamenném sarkofágu, věrně kopírujícím nebožtíkovu velikost a svou výzdobou také jeho fyzickou podobu. Pravdou ovšem je, že takové hrobky si stavěli pouze majetnější a mocnější Arvedané a nikoli všichni, jak se dnes mnozí romanticky, avšak mylně, domnívají.

Můžeme se tu ještě zmínit o veřejnosti méně známých, ale neméně významných lidských společenstvech. Lidé žijící v Kharových državách sami sebe dělí do několika národů, lišících se pouze v drobnějších odlišnostech. Jejich společnost je přísně rozčleněna do několika kast,

kteře se navzájem až na výjimky nemohou mísit. Co se týče pohřebních zvyklostí, tyto národy pohřbívají žehem na obřadní hranici. Popel mocných jedinců je spolu s popelem jeho otroků (ti jsou usmrčeni záhy po skonu majitele) a oblíbených předmětů pohřben do velikých mohyl, navršených z hlíny a kamení, obsahujících zpravidla několik zádušních komor. Ti méně významní se musí spokojit s menšími navršenými kopečky a ti nejchudší pak s pouhým vysypáním popela do hromádky hlíny. Jde o obřady, jejichž tradice je stará stovky, snad tisíce let.

Hevreni

Národ hevrenů má velice blízko k lidské rase, ale jejich kultura je v mnohém velmi odlišná. O jejich vztahu ke smrti a mrtvým se toho mnoho neví. Ve válkách nimi si však vojáci (zvláště Východní a Západní dáľavy) povšimli jedné zvláštnosti. Mrtvolý hevrenských vůdců a významných válečníků obvykle přes noc po bitvě tajně zmizely. Podstatně drsnějším zážitkem však byla skutečnost, že ostatním hevrenským bojovníkům byly uřezány a odneseny hlavy. Zčásti za to mohou trpasličí válečníci, kteří považují sběr hevrenských trofejí za jistý druh soutěže (nutno říci, že na opačné straně se podobně oblibě těší pro změnu trpasličí plnovousy), avšak je zřejmé, že jejich drtivá většina je odnášena samotnými hevreny.

Každý hevrenský bojovník má právo být pohřben na svatém místě – Tadiamo Miante, což lze snadno přeložit jako „Údolí smíru“. Nachází se v jihovýchodní části Zelanských vrchů a je bedlivě střeženo oddílem vyvolených zasvěcených strážců. Kromě nich nemá do údolí přístup žádný jiný smrtelník a na posvátném území nesmí být prolita žádná krev. Zde jsou pohřbena těla nebo hlavy válečníků. I když dávají hevreni přednost pohřbu celého těla, někdy není přesun celé mrtvolý možný. Tehdy berou zavděk hlavou, která je však stejně nejdůležitější, neboť je sídlem emocí, vlastností mrtvého a jeho nesmrtelné duše. Pohřební průvod nesoucí mrtvé do Tadiamo Miante je chráněn přísným tabu a pokud by byl napaden třeba znesvářeným klanem, útočník by byl do konce svého života považován za vyhnance a každý by jej mohl (či spíše měl) zabít.

Významní jedinci (velitelé, šamani, hrdinové) bývají spalováni na hranicích a jejich duše tak spolu s jejich popelem podle ústního tradování přechází do stepí a plání hevrenské domoviny. Ostatní jsou pohřbeni přímo v Tadiamo Miante do země a nad hrobem je vztyčeno kopí s několika prameny koňské hřívý (jde samozřejmě o nebožtíkova koně) a vlasů mrtvého. Občas se však někteří mohou tomuto zvyku vzepřít a pohřbít nebožtíka podle jeho vlastního přání, třeba do mohylového násypu. Vlasy a hříva vlají ve větru a pro hevreny symbolizují pohyb, vítr a svobodu - nejdůležitější životní hodnoty jejich národa. Hevrenská představa o životě po smrti je sice poměrně vágní, stále dokola se zde však objevují výrazy jako „mír“, „věčný odpočinek“ a „osvobození“. S mrtvými hevreny bývá občas pohřben i jejich kůň, pokud také padne. Stejně tak různé trofeje z poražených nepřátel, ve kterých je podle hevrenských představ uvězněna část protivníkovy síly, jež pak musí sloužit svému přemožiteli.

Hobiti

Hobiti jsou národem, který nemá příliš rozvinuté představy o smrti, což je způsobeno tím, že *„na ni za života nějak zvlášť nemyslí a pak už je to stejně jedno“* (hobití citát). Podle jejich představ mrtví nespíše pokračují v činnostech, které dělali za živa, to znamená, že se dál oddávají dobrému jídlu a pití, jenom *„někde jinde“*.

Své mrtvé hobiti pohřbívají kousek za vesnicí (oblíbené bývají lesní paloučky nebo parčíky), kde jim budují malé nory opatřené květinovým záhonkem. Pohřební nora je pouze tak velká, aby se do ní vešel mrtvý s věcmi, které měl za života rád (a které nejsou k potřebě pozůstalým). Nejčastěji jsou proto hobiti pohřbíváni s oblíbeným korbelem, nějakým jídlom a

pohárkem s něčím dobrým k pití. Vchod do nory je pak uzavřen dřevěnými dvířky a následuje pohřební slavnost na počest mrtvého, tentokrát však už ve vesnici.

Hobiti mají ve zvyku stavět rodinné hrobky za účelem ušetření místa na hřbitově tím způsobem, že prostě na stávající noru navrší více zeminy a vyhloubí do ní další vchod. Takto vznikají i poměrně velké kopečky „obývané“ mrtvými již po stovky let. Zajímavostí je pak fakt, že i hobití rodiny žijící ve městech mají své hřbitovy obvykle někde na venkově, kam své nebožtíky vozí pohřbívat podle tradice.

Mezi lidmi koluje poměrně zábavná představa, že hobiti své mrtvé pohřbíávají do sudů s vínem. I přesto, že se hobiti snaží tuto smyšlenku uvést na pravou míru, houževnatě se znovu a znovu šíří mezi další a další lidi a přispívá k obecně humornému pohledu na malý národ. Pravdou však je, že na území Východní dálavy (dnes už to dokáže upřesnit málokdo) žil hobit jménem Třeník Vypildna, který byl hrdým a vyhlášeným nositelem svého jména. Když se jednou, už značně znaven pitím vína, nakláněl do sudu pro kyselou okurku, přepadl dovnitř. A vzhledem k tomu, že ze svého nového působíště dosáhl na pípu vedlejšího sudu s vínem, nijak neřešil vylézání. Prostě si nalil a pil dál. Ale usnul a pípu nedovřel, takže sud vína pomalu přetekl do prázdného sudu po okurkách a milý Třeník se utopil. Tak ho ráno našli, zatloukli víko a pohřbili do země. Co jiného na posmrtnou cestu by bylo pro pijana vhodnější než sud vína?

Tato historka nějakým způsobem proklouzla do Albirea a od té doby žije vlastním životem.

Elfové

Pohled elfů na smrt má značnou duchovní hloubku a je silně spjatý s místy, jež se jejich rody naučily nazývat svými domovy. Faktem je, že všechny elfí rody (až na elfy horské) se dokázaly svému prostředí dokonale přizpůsobit a sžít se s ním natolik, že jde o oboustranně prospěšnou spolupráci. Přístup ke smrti je pak tímto faktem nesmírně ovlivněn. Vždyť kde jinde by si pak elf přál spočinout? Přes všechny rozdíly mezi elfími rody je toto skutečnost, která je stále spojuje. Musíme však znovu zopakovat, že toto není případ horských elfů, kteří se nikdy nesjednotili a nenašli společný domov.

Začněme lesními elfími rody, tedy těmi tarskými z Červeného lesa a elfy lendorskými. Zhruba v jádru jejich hvozdů se nacházejí tajemná místa, jež se nazývají Hřbitovy stromů (Domboro v Červeném lese). Když elf cítí, že se blíží jeho konec, odebere se zpravidla na toto posvátné místo a ulehne u kořenů stromu své rodiny. Les poté přijme jeho tělo a na tomto místě nechá vyrašit semenáček takového druhu, kterému byl elf v mládí zasvěcen. Pokud elf vyráží za nějakým nejistým podnikem mimo svůj hvozd, často požádá někoho, komu může zcela důvěřovat, aby v případě jeho smrti jeho tělo pohřbil a na hrobě zasadil příslušný strom. Spousta lesních elfů z tohoto důvodu nerada svůj hvozd opouští.

Je zajímavé sledovat vztahy lesních elfů a jejich příbuzných, kteří se zabydleli v lidských sídlech. Tito „polidštění“ elfové jsou často považováni za vydědence, kteří ztratili pouto s opravdovým domovem a nejsou hodni jeho pohostinství. Takoví přijímají obyčeje a zvyky lidské společnosti.

Přesuňme se teď do nehostinné krajiny Mar’Nub, jež je domovem rodu pouštních elfů. Ve Skalním městě Nuenga Nam’bata slouží pro rozloučení s mrtvými takzvaná Síň mrtvých. Ke konci života sem putují starci, jejichž životní úděl se nacházel mimo Mar’Nub, stejně tak poslední přání zemřelých mimo poušť zní vždy stejně – vrátit jejich tělo do Skalního města. Nebožtík je v Síni mrtvých položen do výklenku v kamenné stěně, oblečen pouze do svých šatů, a je za něj sloužena tryzna, kterou vede elfí mudrc. Tohoto pohřbu se účastní rodina i přátelé zemřelého, každý s sebou nese džbánek s dhanghou. Jeden po druhém pak tito pozůstali přistupují k nebožtíkovi a mluví k němu, jmenují jeho vlastnosti a vyzdvihují jeho životní činy. Potom jej polévají dhanghou ze svého džbánu. Když toto učiní všichni, elfi

mudrc k mrtvému přistoupí a zapálí jej. Skála v Síni mrtvých se pak nad tělem uzavře a zemřelý se stává součástí pouště.

Na závěr je nutné sdělit, že o tyto skutečnosti se elfové nedělí s nikým z jiné rasy nebo s vydědenci vlastního rodu. Je to čistě vnitřní záležitost, jež nepřisluší uším nehodných. Existuje pouze několik málo důvěryhodných jedinců, kteří znají tyto zvyky.

Trpaslíci

Pro trpaslíky je okázalost otázkou cti a ani po smrti tomu není jinak. Trpaslíci se snaží, aby po nich něco pořádného zůstalo, a tak si na pohřbech dávají zvláště záležet. Často se tak stává, že si na řádně výstavní a nákladný hrob trpaslík šetří velkou část svého dlouhého života. Nutno říci, že času na to mají většinou dost.

Trpasličí hřbitovy se nacházejí uvnitř jejich velkých kamenných měst nebo v jejich blízkém okolí. Většinou jde o velký, přímo k tomuto účelu vybraný prostor. Jádrem takového hřbitova jsou veliké hrobky trpasličích králů zhotovené z jediného obrovského kamenného bloku. Kolem nich se zpravidla nacházejí hrobky méně výstavné, ještě dále ty chudší a až na samém okraji jsou umístěny ty nejjednodušší, což jsou vlastně pouze zazděné výklenky ve skále. Nebýt pohřben v kamenné hrobce však znamená zostuzení celé pozůstalé rodiny. To si žádný trpaslík nemůže dovolit, a tak raději vynaloží veškeré zbývající finance, aby se takové nezáviděníhodné situaci vyhnul.

Stěny trpasličích hrobek jsou většinou bohatě zdobeny rytinami a uvnitř hrobu se skrývá pohřební výbava sestávající z toho, čeho trpaslík za svého života nabyl. Muži jsou většinou pohřbeni oděni v kovovou zbroj a po ruce mají svou zbraň. Platí to i u neválečnicků, jedná se totiž o zvyklost starou mnoho tisíciletí, ve které nejde o skutečné povolání trpaslíka, nýbrž o čistě symbolickou záležitost. Zbraň a zbroj je totiž u trpaslíků v podstatě symbolem muže, tím, co ho odlišuje od ženy (i když se občas mohou vyskytnout i výjimky, kupříkladu v Seliaku). Další věci už závisejí na bohatství rodiny nebo jednotlivce. Mezi hroby královskými a obyčejnými jsou obrovské rozdíly jak ve výbavě, tak v rozlehlosti samotné hrobky. Hroby vládců totiž mohou tvořit celé komplexy chodeb a místností, jež jsou vyplněny nejrůznějšími pastmi a nástrahami, přestože nikdo nepředpokládá, že by se nějaký zloděj dostal tak daleko do nitra trpasličího hájemství. Dělají to prostě ze zvyku, který má snad kořeny ještě v dobách, kdy bylo zabezpečování takových hrobek nutností.

Pokud trpaslík zemře v cizině, jeho rodina okamžitě vysílá někoho, kdo by našel jeho tělo a přinesl ho k řádnému pohřbu. Pokud tak dříve učiní nějaký cizinec, je mu vyplacena štedrá odměna. Trpasličí vydědenci, kteří byli pro nějaký přečin vyškrtnuti ze záznamů svých rodin a žijí mezi lidmi nebo kteří odešli dobrovolně, si zachovávají určité návyky zděděné po předcích. Nemohou stavět žádné hrobky (výjimkou mohou být bohaté rodiny ve velkých městech), a tak své mrtvé pohřbívají pod mohyly z navršených kamenů. Nechat tělo napospas zvěři a žívlům se mezi trpaslíky pokládá za zostuzení, a proto je slušností tuto poslední službu pro mrtvého trpaslíka vykonat. Sám vás o to většinou nepožádá, neboť je mu trapné o takové záležitosti mluvit před cizincem. Pro trpaslíky je však nemyslitelné, že by pro krajana, byť vydědence, tuto poslední službu nevykonali.

Skřítci

Tento národ vlastně ke smrti nemá negativní vztah. Smrt pro ně symbolizuje začátek nového zrození, protože dobře znají principy reinkarnace. Pro skřítky je smrt důvod k oslavám, protože je jen předzvěstí nového zrození. Je pouhým okamžikem mezi výdechem a novým nádechem. Proto skřítci při úmrtí svých blízkých netruchlí.

Skřítci své mrtvé pochovávají opravdu zvláštním způsobem. Svého zemřelého pozůstalí odnesou na místo, které je pod ochranou salů. Nejčastěji se jedná o různé mýtiny, stromy, prameny nebo jeskyně – tato posvátná místa se v řeči skřítků nazývají Ju Čše. Mrtvého položí

na zem a poté začnou zpívat písně, které jsou určeny jako prosba salovi, aby se ujal těla jejich blízkého a vrátil je zpět přírodě. Tento návrat vypadá tak, že tělo se po nějaké době (zpravidla několika minutách) prostě beze zbytku rozplyne v zemi a je dokonale vstřebáno hlínou a rostlinami. Na tomto místě pak často vyrostou květiny, nejčastěji hodně barevné.

Ke smrti se pojí ještě jeden zvláštní skřítkův zvyk. Jedná se v podstatě o jakýsi kult předků, který je vyznáván především horskými skřítky a v lesních provinciích Thien, Kao Si a Nan Dan. Po smrti někoho z rodiny skřítků zhotovují ze dřeva či kamene malou sošku humanoidního tvaru, která se nazývá Pál a která symbolizuje zemřelého. Pro snazší identifikaci je do ní vetknut vlas zemřelého nebo kousek látky z jeho šatů. Horší skřítkůvi ji pak často zdobí drahými kamínky zasazenými místo očí. Kolem sošky pak všichni blízcí utvoří kruh a tiše v meditaci na nebožtíka vzpomínají. Soška se potom umístí nad vchod do příbytku nebo na místo, které měl mrtvý za života rád – může jít třeba právě o místo, kde byl „pochován“.

Orkové

Jako veškerá jejich činnost, i orčí pohřby (staroorcky *orkunus* - pravděpodobně jde o spojení několika slov, kde *ork* je jasný a *kunus* znamená skálu a spojení slov vyjadřuje splynutí orka se skálou) jsou velice různorodé. Pokud by se nějaký orčí cestovatel dostal na opačný „pól“ podzemí, mohl by se velice snadno dopustit nějaké společenské nepřístojnosti. Dostal by se např. k bujaré oslavě a jelikož by nikde neviděl žádnou zjevnou příčinu, zeptal by se, kdo se žení. A mohlo by být zle.

Orkunusy jsou, jak již bylo zmíněno, velice rozmanité, ale v drtivé většině mají jedno společné – uložení nebožtíka. Na šamanovo přání (a podle kmenových zvyklostí po příslušném obřadu, který však není zdaleka tak důležitý) skarkroma otevře skalní stěnu, vytvoří výklenek a do něj se mrtvý uloží. Většinou se s ním do jeho hrobky pochová i jeho nejlepší nebo poslední vynález, protože je jen mizivá šance, že by ho někdo dokázal smysluplně využívat. Ono „smysluplně“ vlastně není kolikrát na místě, neboť ne všechny vynálezy mají zjevný smysl.

Existují kmeny, které nemají vlastní skarkromu, nebo se stane, že zde není nikdo schopný s myšlenkovou bytostí správným způsobem komunikovat. Pak bývá pozván šaman ze sousedního kmene. Je-li kmen bez skarkromy izolován a nemá přístup k jiné, buduje pohřební místnost. V ní na nebožtíka navrhne plochu mohylu kamenů, v jejíž blízkosti umístí vynález zesnulého a po položení několika nástrah a pastí je místnost uzavřena a vchod je pro jistotu také vybaven nějakým bezpečnostním opatřením. Vždy však zdůrazňují, že jde jen o řešení dočasné, že jednou se každý nebožtík dočká svého orkunusu a splynutí se skálou.

Po samotném pohřbení nebožtíka následuje (většinou) hostina. Tu skromná, tu opulentní, téměř vždy však zakončená různými soutěžemi, hrami a sázkami.

Skřeti

Skřeti se ke smrti staví značně pohrdlivě a k mrtvým nemají úcty ani co by se za nehet vešlo. Mrtvé soukmenovce i spolubojovníky z řad jiných národů nechávají zahrabat do hromadných hrobů pouze z prostého důvodu předcházení nákaze.

Jedinou výjimkou z tohoto zvyku (či snad spíše nezvyku) je úcta vzdávaná po úmrtí mocných generálů nebo skřetiých šampiónů. Zda za to může opravdová úcta nebo strach z toho, že by nespokojený mrtvý mohl zasáhnout i po své smrti, to je těžko říci. Těmto jedincům jsou potom budovány strohé, avšak masivní hrobky v severním cípu Obklíčeného lesa. Toto místo je temné, plné podivných stínů a není radno tu trávit delší čas.

Krollové a korullové

Smrt byla jedním z nejvýznamnějších božstev korullů a oni se vskutku zasloužili o to, aby se jí děsili všichni jejich nepřátelé a otroci. Co nejdříve od úmrtí se na počest zemřelého uspořádala hostina, která se konala s přímou účastí nebožtíka! Ten byl upevněn v čele stolu a jako němý svědek dohlížel na vlastní pohřební hodokvas. Podávána byla jídla rituálního významu, která symbolizovala přeliv síly nebožtíka do pozůstalých.

Tito kdysi mocní obři pro své mrtvé stavěli opravdu impozantní domy mrtvých. Hrubá korullská zaklínadla chránila klid a svaté rozjímání mrtvých v jejich kamenných studených palácích spolu s vražednými pastmi a masivními zátarasy. Od těch dob uplynulo mnoho času a většina těchto posmrtných dómů byla vyvrácena a zničena, avšak ještě dnes je možné na několika místech Asterionu na tyto pozůstatky starobylé kultury narazit. Namátkou zmíníme jen několik těchto staveb v Červeném lese, Smutném hvozdu a Nedostupných horách.

Můžeme se však ještě zmínit o potomcích kdysi hrdé rasy, polointeligentních krollech. Na mrazivém severu se těla nerozkládají, a tak je krollové často nechávají zamrznout do ledových bloků nebo je zaházejí kameny. Často také bývají těla ukládána do ledových jeskyní, které jsou krolly považovány za posvátná místa. V časech hladu se však tito divocí barbaři příliš nerozpakují své blízké dokonce zkonzumovat. Přežití rodu je přednější.